

Het Drakenbootfeest

Het Drakenbootfeest

端午節 [端午节 Duanwu Jie]

De oorsprong

In de meeste artikelen wordt bij de oorsprong van het Drakenbootfeest en de Drakenbootraces 龍舟競渡 [龙舟竞渡 Longzhou Jingdu] verwezen naar de dood van de dichter en patriot Chu Yuan 屈原 [Qu Yuan] als aanleiding en ontstaansgrond. Dat hij werkelijk heeft bestaan is zeer waarschijnlijk; ook dat hij leefde in de derde eeuw voor onze jaartelling, op een zeker moment werd verbannen van het hof en zelfmoord pleegde in een rivier toen hij hoorde dat zijn land (Chu 楚) ten prooi was gevallen aan de expansiedrift van de staat Qin 秦. Het verhaal gaat dat dorpelingen probeerden hem uit het water te redden met hun prauwen die een draak - het totemdier van hun stam - droegen, maar helaas faalden zij. Omdat zij vreesden dat zijn lichaam opgegeten zou worden door de vissen gooiden ze rijst in het water, zodat de dieren genoeg ander voedsel ter beschikking hadden. Vanaf die tijd worden volgens de overlevering, ter nagedachtenis aan deze gebeurtenis, jaarlijks de drakenbootraces gehouden. De trom en soms gong zouden niet alleen dienen om het tempo van de roeiers op te zwepen maar ook om de vissen en watergeesten weg te jagen. De rijst werd later niet meer los gestrooid, maar verpakt en deze 'pakketjes' of tsung-tzu 粽子 [zongzi] worden nog steeds gemaakt, maar niet meer in het water gegoid... ze worden door de mensen zelf opgegeten!

Er zijn echter genoeg bewijzen die aantonen dat de Drakenbootraces al eeuwen bestonden voordat Chu Yuan (in het Zuid-Chinese dialect 'Wat Yuen' genoemd) zelfs nog maar geboren was. Over het algemeen wordt aangenomen dat de oorsprong ligt in de Baiyue 百越 - het gebied wat nu de provincies Zhejiang, Fujian en Guangdong omvat - en dat het dus een zuiver Zuid-Chinees gebruik is. Pas in het midden van de vorige eeuw verspreidde het zich over heel China.

De oudste verwijzingen naar het drakenbootfeest, zoals wij het nu kennen, dateren uit de achtste eeuw voor Christus en in de vijfde eeuw voor Christus vond een keizer het al zo curieus dat hij het in zijn hofvijver liet 'naspelen'.

Een verhaal dat veel ouder is dan dat van Chu Yuan, gaat over Cao E 曹娥, een liefhebbende dochter die haar vader redde van de verdrinkingsdood en waarbij ook drakenboten (met succes) werden ingezet. Vooralsnog lijkt het er op dat tijdens de Song dynastie (宋 960-1279, de periode waarin China 'heruitgevonden' werd) alles naar de huidige vorm werd gekneed en het verhaal van de patriot en dichter het won van de lieve en heldhaftige dochter.

Er zijn teksten uit de Ming-dynastie die zich beroepen op bronnen uit de Oostelijke Zhou (770-256 voor Christus) waarin vermeld staat dat in die tijd de roeiers elkaar letterlijk te lijf gingen tijdens deze boottraces en dat dat nog heilig was vergeleken met de mensenoffers die bij de oorspronkelijke drakenboottraces gebruikelijk waren - de bronnen waarop de Ming-schrijvers zich baseerden zijn echter nog niet gevonden.

Volgens sommige geleerden zou het mensenoffer aan de rivier afkomstig zijn van de Dai (een volk van bijna twee miljoen mensen die voornamelijk de huidige provincie Yunnan bevolken). Zij hadden vóór onze jaartelling al de gewoonte om vreemdelingen die door hun gebied kwamen te vangen (vooral die met een sikje waren 'gewild') en ze te offeren aan de rivier op een bepaalde dag in het jaar. De slachtoffers werden overigens geheel correct op de hoogte gebracht van dit voornemen en tot die tijd uiterst goed verzorgd. Alleen als er een meisje uit het dorp verliefd op één van hen werd kon hij de dans ontspringen - een uiterst efficiënte manier om extreme inteelt te voorkomen.

Vanaf de veertiende eeuw is het verhaal iets gewijzigd: er heerste destijds een boosaardige koning die zijn dochters strategisch trachtte uit te huwelijken. De jongste dochter was echter verliefd geworden op een 'gewone' jongen en de koning was daar bijzonder verbolgen over. Omdat een goed gesprek met zijn dochter niet het gewenste resultaat opleverde, verzond de koning een list: hij wilde hem tijdens een drakenbootrace laten vermoorden door zijn boot 'per ongeluk' te laten rammen door zijn eigen schip. De koninklijke prauw kapseisde echter bij deze manoeuvre en de vorst verloor, samen met zijn schoonzons die in het complot zaten, het leven. De jongeman trouwde met zijn prinses en werd bekend als koning Yan Hongwu (ook gespeld als Hongwo). Deze overwinning van het hart op de onrechtvaardigheid wordt nog steeds gevierd tijdens het 'waterspetter-feest' wat bij de Dai gedurende twee of drie dagen in april gehouden wordt. Zij roeien overigens niet stroomafwaarts - zoals normaal gebruikelijk is - maar dwars over de rivier naar de andere oever. De boten zijn voorzien van zeer grote drakenkoppen en overal dobberen 'bloemenboten' waarin de huwbare meisjes van heinde en ver, op hun 'paasbest' gekleed, het spektakel gade slaan.

Andere wetenschappers menen bewijzen te hebben dat het gebruik afkomstig is van een volk dat rond 3000 voor Christus in de staten Wu en Yue (ongeveer op de plaats waar de huidige provincies Jiangsu en Zhejiang liggen) woonde. Dit volk bracht eens per jaar mensenoffers aan de draak die hun totemdier was. Deze draak was niet alleen in staat de oogst te redden door de juiste hoeveelheid regen te brengen en het water in de rivier op peil te houden, maar kon ook insecten verjagen.

Het Duanwu Feest 端午節 [端午節 Duanwu Jie] of Drakenbootfeest wordt traditioneel gehouden op de vijfde dag van de vijfde maanmaand en wordt daarom ook wel 'dubbel vijf' genoemd.

Andere benamingen zijn: het 'vijfde maan feest' 五月節 [五月节 Wuyue Jie], het 'zomerfeest' 夏節 [夏节 Xia Jie], 'einde yang' of 'extreem yang' 端陽 [端阳 Duanyang] en het 'feest van de dichter' 詩人節 [詩人节 Shiren Jie].

Over het woord 'Drakenboot' 龍舟 of 龍船 [龙船 of 龙船 longzhou of longchuan] kan opgemerkt worden dat het in het chinees eigenlijk het schip was waarmee de keizer zowel pleziervaarten als werkbezoeken mee aflegde en meerdere malen in de geschiedenis heeft 'het hof' dan ook laten weten niet gelukkig te zijn met het gebruik van deze karakters voor een 'ordinair volksfeest'. Dit heeft er waarschijnlijk toe geleid dat er zoveel namen voor hetzelfde feest in omloop zijn.

Over de vijfde dag van de vijfde maanmaand valt een heel boek te schrijven want het is een dag waarop veel gebruiken uit het oude China weer tot leven komen. Wij zullen ons hier verder beperken tot de drakenbootraces zelf. Enkele aspecten willen we echter wel toelichten: enerzijds is het de periode van 'overgang' (de dagen worden korter worden en de Yin-krachten nemen het weer over van de Yang-krachten). Het is ook de periode die vlak vóór de oogst ligt en een beetje regen (niet te veel, maar zeker ook niet te weinig) is nu van essentieel belang. Daarnaast is het meestal rond deze tijd gevaarlijk warm en allerlei ziektes en epidemieën kunnen uitbreken en slachtoffers eisen onder de toch al kwetsbare boerenbevolking. Op deze dag worden dan ook allerlei rituelen uitgevoerd, het huis schoongemaakt, desinfecterende planten opgehangen en afweeramuletten opgehangen.

De vijfde dag van de vijfde maanmaand valt meestal ergens in juni vanwege de traditionele Chinese (lunisolaire) kalender. Zo viel deze datum in 2007 op 19 juni en zal het in 2008 op 8 juni vallen. Merkwaardig genoeg wordt hier niet de Dubbele Week van de zomerequinox aangehouden, maar heeft men van oudsher gekozen voor de kalendermaand.

Een verwijzing naar het belang van water zien we terug in een gebruik wat alleen op Taiwan te vinden is. In het midden van de zeventiende eeuw voerde generaal Zheng Chenggong (bij ons bekend als Koxinga) een verbeterde strijd tegen de Nederlanders om het eiland te bevrijden van deze bezetters. Tijdens een terugtrekkingsmanoeuvre kwamen zijn troepen in een droog gebied en dreigde een tekort aan water. Koxinga stiet zijn zwaard in de grond en prompt gulpte op die plaats water uit de rotsbodem - het was op de vijfde dag van de vijfde maan op het uur dat de zon het hoogst stond. Nog steeds gaan dan ook op die dag duizenden toeristen naar de 'Zwaardbron' op de berg Tiechen bij Tachia (provincie Taichung) om een flesje 'Middagwater' te tappen. Voor mensen die hier te ver vandaan wonen is het een reden om te gaan picknicken en op zoek te gaan naar een natuurlijke bron om daarvan wat water mee te nemen, dat op deze dag geacht wordt een extra zuiverende werking te hebben.

Het drakenbootfeest is niet alleen één van de oudste feesten, maar momenteel ook een van de drie grootste feesten in China (de andere twee zijn Nieuwjaar en Midherfst). Als het goed gaat

met de economie worden de feesten op de dag zelf gehouden en duren soms zelfs wel drie dagen; gaat het wat minder met de economie dan plaatst men de feestelijkheden in het dichtstbijzijnde weekend en duurt het maar één dag.

Een belangrijk moment - voorafgaand aan de races zelf - is het 'openen van de ogen van de draak'. Hiervoor wordt op de eerste dag van de vijfde maan

een taoïstisch priester uitgenodigd die met een kloddertje rode verf (waar een beetje bloed van de kam van een bruine kip door is gemengd) de ogen van de draak kleurt. Dit gaat gepaard met veel ceremonieel en niet zelden zijn daarbij de notabelen van de streek of de stad uitgenodigd. Op de vijfde dag worden dan de boten met tromgeroffel, gongslagen en vuurwerk naar het water gedragen. Daar worden nog wat rituelen uitgevoerd, gebeden opgezegd, wierook gebrand en wederom het nodige vuurwerk afgestoken. Nadat de scheidsrechters de boten aan een grondige inspectie hebben onderworpen, kunnen tenslotte de races beginnen. De boten worden meestal bemand door een bepaald gilde, een specifieke wijk of leden van een sportvereniging en de

competitie is dan ook groot.

Aan het eind van de baan liggen boeien in het water waarop vlaggen zijn geplant; het team dat als eerste zo'n vlag uit een boei weet te bemachtigen is winnaar.

Half september wordt in China het Nationale Drakenboot Festival gehouden. In tegenstelling tot wedstrijden van de vijfde dag van de vijfde maan, komen er dan ploegen van over de hele wereld om mee te doen. Ook hier wordt Qu Yuan bij geëerd. De boten die bij deze gelegenheid ingezet worden zijn vaak zeer oud (soms wel 300 jaar), erg groot (30 meter) en worden bemand door extreem veel roeiers (maximaal 80). Elke groep is te herkennen aan hun kleding, de vorm van de boot en de manier van peddelen (staand, zittend of rustend op een knie). De standaardafstanden voor deze dag zijn 500 en 2.000 meter. Standaarden voor de boten, de bemanning, de plaats van de drummer en roerganger zijn er nauwelijks en deze zijn in de loop der jaren ook veelvuldig gewijzigd.

Alleen op Taiwan worden ook op de vijfde dag van de vijfde maan buitenlandse groepen uitgenodigd, maar binnen Rood China blijft het op de vijfde dag van de vijfde maan een 'onderonsje'.

Pas in de jaren zeventig van de vorige eeuw werden de drakenbootraces populair in het Westen. Vooral studentenverenigingen stortten zich er op, snel gevolgd door de reguliere watersportverenigingen en natuurlijk laat Nederland zich hierbij niet onbetuigd en kennen we inmiddels zelfs meerdere Drakenbootclubs. Op dit moment worden er in ruim zeventig landen buiten China met enige regelmaat drakenbootraces gehouden en meestal gaat de opbrengst van alle festiviteiten naar een goed doel.

De moderne drakenboten die in het Westen worden gebruikt zijn ongeveer tien tot twaalf meter lang, iets meer dan een meter breed en zelden van tropisch hardhout of bamboe, maar van fiberglas of aluminium vervaardigd. Hierin nemen twintig roeiers plaats, de drummer staat op de

voorplecht met het gezicht naar de roeiers en op de achtersteven staat of zit de stuurman. Meestal wordt er gebruik gemaakt van een reeds bestaande boot waaraan voor de gelegenheid een drakenkop en een drakenstaart worden geplakt, maar de fanatiekelingen gaan toch voor een 'echte' drakenboot.

In het Westen worden doorgaans niet de snelheden gehaald die in China als 'normaal' gelden en een gemiddelde van 60 tot 85 peddelslagen per minuut wordt hier al als 'zeer indrukwekkend' gezien. In China

haalt men echter wel 100 peddelslagen per minuut en wordt een race van 500 meter vaak binnen de twee minuten beslecht. De teams doen - als het goed is - nauwelijks voor elkaar onder en de meeste finishes zijn dan ook fotofinishes.

De meest gebruikelijke afstand is 500 meter, maar er worden ook races gehouden op de 250, 1.000 en zelfs 2.000 meter.

De Miao, Dong, Tujia en Gelao (vier bevolkingsgroepen in het zuiden van China) kennen ook (draken)bootraces, maar die zijn niet echt te vergelijken met de hierboven besproken races en hebben vaak te maken met de overgang naar volwassenheid.

Een gebruik dat hier in het Westen aanmerkelijk minder bekend is, heet 'eenden grijpen vanaf een bamboevlot' 竹筏搶鴨 [竹筏抢鸭 zhufa qiangya]. Het is eveneens een zeer oude traditie en zeker vanaf de Tang-dynastie een vast 'voorprogramma' bij de drakenbootraces. Het is een behendigheids spel en verassend simpel: er worden een aantal eenden losgelaten en de bemanning van twee of meer bamboevlotten probeert zo veel mogelijk eenden te vangen, maar... wel met blote handen!

